

Ter Inleiding van de Excursie naar Rhoon.

door W.S.S.van Benthem Jutting.

Nu de Nederlandsche Malacologische Vereeniging, bij wijze van bedevaart, een excursie organiseert (zie aankondiging elders in het Corr.bl.) naar het plaatsje Rhoon op IJsselmonde, het dorp, dat gedurende vele jaren de woonplaats was van wijlen M.M.Schepman den nestor der Nederlandse malacologen, is er aanleiding om over de persoon van Schepman en over zijn werk iets mede te delen. Aan het einde van deze bijdrage is een lijst opgenomen van de mollusken, welke Schepman in Rhoon en omgeving verzamelde, en welke nog aanwezig zijn in zijn collectie, thans in het Zoölogisch Museum te Amsterdam.

Mattheus Marinus Schepman werd geboren in 1847. Een universitaire opleiding heeft hij niet ontvangen, doch dit verhinderde

niet, dat hij door eigen studie een goed zöbloog, meer in het bijzonder een goed malacoloog werd. Toch kon hij niet zijn gehele tijd aan deze studie besteden, want van 1872 tot 1909 was Schepman rentmeester van het landgoed Rhoon en Pendrecht, Albrandswaard en Piershil. Zijn ambtelijke bezigheden lieten hem echter voldoende tijd voor verzamelen en voor het uitwerken van zijn collecties.

Bij zijn omzwervingen in Rhoon en omgeving mocht het hem gelukken verscheidene soorten, die niet of twijfelachtig uit Nederland bekend waren, toe te voegen aan de lijst van inheemse mollusken. Zo b.v. Lithoglyphus naticoides, Carychium minimum, Planorbis vorticulus, Succinea Pfeifferi, Punctum pygmaeum, Monacha rubiginosa, Pisidium milium. Berichten over deze vondsten zijn opgenomen in Tijdschrift der Nederl. Dierkundige Vereniging, Deel 1, 1874, blz. 32, 48 en 124, en Nachrichtenblatt d. Deutschen Malak. Gesellschaft, Band 8, 1876, blz. 107.

Naarmate zijn kennis en zijn verzameling groeiden, steeg ook de behoefte aan contact met collega's in de molluskenstudie, zowel hier te lande als daarbuiten. Met de meeste der toentertijd bekende malacologen stond Schepman in relatie: Ph. Dautzenberg, E.A. Smith, O. Boettger, E. von Martens, C.A. Westerlund, H. Preston, T.A. Verkrüzen, e.a. Zij hielpen elkander wederzijds met materiaal, determinaties en publicaties.

Zo groot was weldra Schepman's faam, dat de uitwerking van het schelpenmateriaal van verscheidene Nederlandse expeditieaan hem werd opgedragen: Sumatra-expeditie (1888), Nederlandse Wetenschappelijke Borneo-Expeditie (1895), Siboga-Expeditie (1908, 1909, 1911, 1913), Nieuw Guinea-Expeditie (1918 en 1919). Daarnaast publiceerde hij talrijke bijdragen over Nederlandse en exotische mollusken en schreef ook het hoofdstuk Weekdieren in de Encyclopedie van Nederlandsch West-Indië.

Bij het bewerken van het expeditie-materiaal vroeg en verkreeg Schepman gewoonlijk toestemming om duplicaten voor zijn verzameling te mogen houden. Hieronder bevonden zich dikwijls paratypen van nieuw beschreven vormen, en zo nam dus zijn collectie toe met zeer waardevolle objecten.

Schepman determineerde veel voor het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden en schreef tezamen met R. Horst Catalogue systématique des mollusques gastropodes prosobranches et polyplacophores du Musée d'Histoire Naturelle des Pays Bas (1908). Voor zijn jarenlange belangeloze medewerking voor dit Museum verleende de Regering hem de gouden medaille van verdienste.

Ook de verzameling van het Museum der Rotterdamse Diergaarde (thans overgebracht naar het Natuurhistorisch Museum aan de Mathenesserlaan) heeft Schepman geheel herzien en modern bewerkt. Hij trof er in aan een reusachtige Pleurotomaria-soort uit de Molukken, welke nog onbeschreven was, en die hij ter ere van G.E. Rumphius, den groten 17de-eeuwsen natuurvorser van Ambon, Pleurotomaria rumphii noemde.

Uit zijn eigen collectie schonk Schepman aan het Museum van de Diergaarde veel Mollusken van Nederlandse herkomst. Deze berusten tans eveneens in het Natuurhistorisch Museum te Rotterdam.

Met Dr. A.A. van Bemmelen, toenmaals directeur van de Rotterdamse Diergaarde, en enige andere enthousiaste zöblogen richtte Schepman in 1872 de Nederlandse Dierkundige Vereniging op. Hij was daarvan de eerste penningmeester.

Na Schepman's dood in 1919 werd de collectie publiek verkocht. Met steun van de Amsterdamse Universiteitsvereniging en enkele particulieren is de gehele verzameling in 1920 aangekocht door de Universiteit van Amsterdam, ter plaatsing in het Zöbologisch Museum.

Mollusken, door M.M. Schepman in Rhoon en omgeving verzameld, en tans nog aanwezig in de Collectie Schepman, te Amsterdam:

Viviparus lacustris Beck

Watering Buitenland, bij handwijzer; Waal, achter Bos Kasteel.

Viviparus viviparus (L.)

Bij Rhoon en Poortugaal in de Maas.

Valvata cristata (Müll.)

Slootjes achter Bos Kasteel.

- Valvata piscinalis (Mull.) Zegenpolderse dijk, bij stoomgemaal; Dorpswatering, langs boomgaard zuid van herberg; Maas.
- Marstoniopsis steinii (Marts) Rhoon, Nieuwe Polder.
- Lithoglyphus naticoides (Fér.) Poortugaal, Oude Maas langs Johan- napolder.
- Bithynia tentaculata (L.) Oude Maas, Tijsloot langs de Maas.
- Bithynia leachii (Shepp.) Rhoon, sloten.
- Carychium minimum Mull. Rhoon, Bos Kasteel.
- Aplexa hypnorum (L.) Rhoon, greppels achter Bos Kasteel.
- Physa fontinalis (L.) Rhoon, watering achter bos langs Kerk- laan; Watering bij molen; Beek in Bos achter Kasteel.
- Lymnaea auricularia (L.) Waal achter Bos Kasteel; Watering Bui- tenland langs Rijsdijk bij handwijzer; Portland.
- Lymnaea ovata Drap. Watering Buitenland langs Rijsdijk bij handwijzer; Beek in Bos achter Kasteel; Eendenkooi; Maaskant.
- Lymnaea palustris (Mull.) Rhoon, greppels achter Bos Kasteel; Beek in Bos achter Kasteel.
- Lymnaea stagnalis (L.) Rhoon, verschillende sloten.
- Lymnaea truncatula (Mull.) Maaskant, tijsloot langs Zegenpolderse dijk.
- Myxas glutinosa (Mull.) Watering Buitenland bij handwijzer.
- Planorbis albus Mull. Rhoon, Waal achter Bos Kasteel.
- Planorbis complanatus (L.) Rhoon, watering noord achter Bos Kasteel.
- Planorbis contortus (L.) Rhoon, Beek in Bos achter Kasteel.
- Planorbis corneus (L.) Rhoon, diverse sloten; Watering achter huis M.M. Schepman.
- Planorbis crista (L.) Rhoon, Waal achter Bos Kasteel.
- Planorbis planorbis (L.) Rhoon, achterbos zuid, slootje bij es- sengriend; Beek in Bos achter Kasteel.
- Planorbis vortex (L.) Rhoon, diverse sloten.
- Planorbis vorticulus Trosch. var. chartea Held Poortugaal, Oude- land; Albrandswaardse weg.
- Segmentina nitida (Mull.) Rhoon, Beek in Bos achter Kasteel.
- Acroloxus lacustris (L.) Rhoon, Koedood.
- Succinea oblonga Drap. Rhoon, buitenkant Zegenpolderse dijk.
- Succinea pfeifferi Rossm. Rhoon, z.g.n. keukenvijver in Bos Kas- teel; Zegenpolderse dijk b. stoomgemaal.
- Succinea putris (L.) Rhoon, Bos achter Kasteel.
- Cochlicopa lubrica (Mull.) Rhoon, Bos achter Kasteel; Grienden; Zegenpolderse dijk.
- Vertigo antivertigo (Drap.) Rhoon, grienden; Koedood.
- Vertigo pusilla Mull. Rhoon, langs de Maas.
- Vertigo pygmaea (Drap.) Rhoon, langs de Maas.
- Pupilla muscorum (L.) Rhoon, langs de Maas aangespoeld.
- Vallonia costata (Mull.) Rhoon, grienden en Zegenpolderse dijk langs de Maas.
- Vallonia pulchella (Mull.) Rhoon, Bos Kasteel; grienden langs de Maas.
- Clausilia dubia Drap. Rhoon, Bos achter Kasteel; wilgen langs buitenzijde Zegenpolderse dijk.
- Balea perversa (L.) Rhoon.
- Punctum pygmaeum (Drap.) Rhoon, Bos achter Kasteel; Oude Maaskant.
- Gonyodiscus rotundatus (Mull.) Rhoon.
- Vitrea crystallina (Mull.) Rhoon, Bos Kasteel.
- Oxychilus cellarius (Mull.) Rhoon.
- Retinella hammonis (Ström) Rhoon, zuid van boomgaard bij huis van M.M. Schepman; Bij Herberg Wapen van Rhoon.
- Retinella nitidula (Drap.) Rhoon, Bos achter Kasteel; Elzengriend bij Oud-Rhoon.
- Zonitoides nitidus (Mull.) Rhoon, griend achter Bos Kasteel.
- Euconulus trochiformis (Mont.) Rhoon, grienden langs de Maas.
- Fruticicola hispida (L.) Rhoon, Bos Kasteel.

- Monacha rubiginosa (Schmidt) Poortugaal, Johannapolder.
Arianta arbustorum (L.) Rhoon, Bos Kasteel; Grienden langs de Maas.
Cepaea nemoralis (L.) Rhoon.
Cepaea nemoralis var. albolabris Dum. et Mort. Rhoon, Bos Kasteel.
Cepaea nemoralis var. sinistrorsa Fér. Rhoon, Bos Kasteel.
Unio pictorum (L.) Rhoon, gracht Kasteel; Boezem binnenland, langs stenen kade; Waal achter Bos Kasteel; Watering bij begraafplaats.
Unio tumidus Retz. Rhoon, gracht Kasteel; Boezem binnenland, langs stenen kade.
Anodonta cygnea zellensis (Gmel.) Rhoon, gracht Kasteel; Waal achter Bos Kasteel; Watering achter begraafplaats.
Anodonta piscinalis Nilss. Rhoon, gracht Kasteel; Waal achter Bos Kasteel; Boezem binnenland, langs stenen kade; Watering achter Kerkgracht; Tijssloot langs havendam.
Pseudanodonta complanata (Rossm.) Rhoon, Oude Maas langs Hoge Veld.
Pisidium cinereum Alder Rhoon, elzengriend bij Oud-Rhoon.
Pisidium milium Held Rhoon, slootje achter Bos Kasteel, langs essengriend; Poortugaal, Oudeland.
Pisidium pulchellum Jen. Rhoon, watering tussen Bos en Korte Kerklaan.
Pisidium subtruncatum Malm Poortugaal, tijssloot langs Johannapolder.
Pisidium henslowanum (Shepp.) Rhoon, Waal bij Bos Kasteel.
Pisidium supinum Schmidt Rhoon, Oude Maas.
Sphaerium solidum (Norm.) Rhoon, Oude Maas.
Sphaerium corneum (L.) Rhoon, greppels achter Bos Kasteel; z.g.n. keukenvijver in Bos Kasteel; Oude Maas; sloten binnenland.
Sphaerium rivicola (Leach) Rhoon, Oude Maas.
Sphaerium lacustre (Müll.) Rhoon, Waal achter Bos Kasteel; Watering tussen Bos en Korte Kerklaan.